

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ В КОНТЕКСТІ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

LEGAL ENTITIES OF PUBLIC LAW: CHALLENGES OF DETERMINING LEGAL STATUS IN THE COURSE OF RECODIFICATION OF CIVIL LEGISLATION OF UKRAINE

Трубаков Є.О., к.ю.н.,

старший науковий співробітник відділу приватноправових досліджень

Інститут правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України

Стаття присвячена комплексному дослідженню проблематики розмежування юридичних осіб приватного та публічного права в сучасній українській правовій системі. Автор обґрунтовує актуальність проблематики у зв'язку з рекодифікацією (оновленням) цивільного законодавства, а також через визнання Господарського кодексу України таким, що втратив чинність, і перетворенням державних і комунальних підприємств у товариства, частина з яких буде вважатися юридичними особами приватного права. Більш того, розмежування юридичних осіб приватного та публічного права також впливає на визначення суб'єктів конституційної скарги та обов'язку посадових осіб публічного сектору подавати декларації.

У статті критично переосмислюються нормативні критерії, передбачені статтями 81, 87 ЦК України, та практика їх застосування, наголошується на формалізмі чинного підходу щодо кваліфікації осіб публічного права за фактом їх створення виключно на підставі розпорядчого акту.

Автор обґрунтовує недостатність такого критерію та аналізує наукові позиції щодо застосування додаткових ознак – суспільного або публічного інтересу, наявності владних повноважень, підпорядкованості державі. Розглядається практика ЄСПЛ у контексті кваліфікації суб'єктів публічного права, проводиться деталізований аналіз рішень у справах «Михайленки та інші проти України» та «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» проти Республіки Молдова», з підкресленням меж і значення такого підходу для української доктрини.

Стрижневим аргументом є необхідність переходу до матеріальних критеріїв: юридична особа слід вважати особою приватного права, якщо вона не фінансується з бюджету і не має владних повноважень, незалежно від форми створення. Автор наголошує на потребі відповідного доопрацювання статті 81 ЦК України, що дозволить підвищити правову визначеність, коректність догматичних підходів і забезпечити практичну ефективність поділу юридичних осіб на публічні та приватні в умовах сучасної рекодифікації цивільного законодавства.

Ключові слова: юридичні особи публічного права, рекодифікація цивільного законодавства, юридичні особи приватного права, розпорядчий акт, бюджетне фінансування, суб'єкт владних повноважень.

The article is devoted to a comprehensive study of the problem of distinguishing between legal entities of private and public law in the modern Ukrainian legal system. The author justifies the relevance of the issue in connection with the recodification (update) of civil legislation, as well as the recognition of the Commercial Code of Ukraine as having lost its force and the transformation of State and municipal enterprises into companies, some of which will be considered legal entities under private law. Moreover, the distinction between legal entities of private and public law also affects the determination of subjects of constitutional complaints and the obligation of public sector officials to submit declarations.

The article critically re-examines the normative criteria provided for in Articles 81 and 87 of the Civil Code of Ukraine and the practice of their application, emphasising the formalism of the current approach to the classification of public law entities based solely on the fact of their creation by an administrative act.

The author justifies the inadequacy of this criterion and analyses scientific positions on the application of additional criteria, such as public or social interest, the existence of public authority, and subordination to the State. The practice of the ECHR in the context of the classification of subjects of public law is also examined, and a detailed analysis of the decisions in the cases of *Mikhailenko and Others v. Ukraine* and *National Atomic Energy Generating Company Energoatom v. Republic of Moldova* is provided, with an emphasis on the limits and significance of this approach for Ukrainian doctrine.

The central argument is the need to move to substantive criteria: a legal entity should be considered a private law entity if it is not financed from the budget and does not have public authority, regardless of its form of establishment. The author emphasises the need to amend Article 81 of the Civil Code of Ukraine accordingly, which will increase legal certainty, the correctness of dogmatic approaches and ensure the practical effectiveness of the division of legal entities into public and private entities in the context of the current recodification of civil legislation.

Key words: legal entities of public law, recodification of civil legislation, legal entities of private law, administrative act, budget financing, subject of state authority.

Проблематика розмежування юридичних осіб приватного та публічного права не є новою. Окрім загально-теоретичного, потреба у розмежуванні юридичних осіб приватного та публічного права має практичне значення: в статті 56 Закону України «Про Конституційний Суд України» [1] визначено, що до суб'єктів права на конституційну скаргу не належать юридичні особи публічного права, а згідно із статтями 3, 45 Закону України «Про запобігання корупції» [2] посадові особи юридичних осіб публічного права зобов'язані щорічно подавати декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Першим етапом рекодифікації цивільного законодавства, як визначено в Концепції оновлення Цивільного кодексу України [3, с. 7], є визнання Господарського кодексу України таким, що втратив чинність. Нової актуальності досліджуваній тематиці додає те, що Законом України «Про особливості регулювання діяльності юридичних

осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» (Закон № 4196-IX) [4], окрім визнання таким, що втратив чинність Господарського кодексу України (частина третя статті 17 Закону № 4196-IX) та заборони створення нових юридичних осіб в організаційно-правовій формі підприємства всіх форм власності (державні та комунальні підприємства, казенні підприємства, дочірні та іноземні підприємства тощо) (стаття 13 Закону № 4196-IX), також передбачено припинення державних (крім державних некомерційних підприємств) та комунальних¹ підприємств шляхом їх ліквідації або перетворення (частини перша та друга статті 14 Закону № 4196-IX). Державне комерційне підприємство, казенне підприємство перетворюється в акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю або в державне

¹ Необхідно зауважити, що у абз. 2 ч. 1 ст. 14 Закону № 4196-IX законодавець зазначає не про обов'язок, а про право прийняти таке рішення уповноваженим органом місцевого самоврядування, оскільки використовує термін «може».

некомерційне товариство, а комунальне комерційне² підприємство перетворюється в акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю або в комунальне некомерційне товариство (частина третя статті 14 Закону № 4196-ІХ). Таким чином, потенційно значна кількість юридичних осіб, яка традиційно вважалася юридичними особами публічного права, зокрема державні та комунальні комерційні підприємства, переходить до складу юридичних осіб приватного права.

Такі суттєві зміни мають знайти своє відображення в рекодифікованому (оновленому) Цивільному кодексі (далі – ЦК) України [5] шляхом зміни парадигми законодавчого поділу юридичних осіб на осіб приватного та публічного права. Метою цієї статті є дослідження відповідних критеріїв такого розмежування.

В чинній редакції статті 81 ЦК України визначено, що юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права; юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

Такий критерій, безсумнівно, застосовується до юридичних осіб публічного права, які наділені владними повноваженнями: наприклад, в статтях 4, 5 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [6] визначено, що міністерства та інші центральні органи виконавчої влади є юридичними особами публічного права; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади утворюються, реорганізуються та ліквідуються Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України.

Проте сам по собі порядок створення (шляхом видачі уповноваженим органом розпорядчого акту) юридичної особи публічного права як критерій розмежування з юридичними особами приватного права є недостатнім, насамперед, через те, що у статтях 167-169 ЦК України визначено, що Держава, Автономна Республіка (далі – АР) Крим, територіальні громади можуть створювати як юридичні особи публічного (державні підприємства, навчальні заклади, комунальні підприємства, спільні комунальні підприємства, навчальні заклади тощо), так і приватного права (підприємницькі товариства тощо). Критикуючи використання у ст. 81 ЦК України терміну «розпорядчий акт» О. О. Первомайський [7, с. 51] справедливо відзначив, що використання вказаного поняття не є притаманним цивільному праву. З пункту 1.4 Рекомендацій з питань підготовки, державної реєстрації та обліку відомчих нормативно-правових актів, затверджених постановою колегії Міністерства юстиції України від 27 березня 1998 р. № 3 [8] вбачається, що розпорядчий документ – це акт, що видається державним органом у процесі здійснення ним виконавчо-розпорядчої діяльності з метою виконання покладених на нього завдань відповідно до наданої компетенції. У пункті 3 Розділу II «Документування управлінської інформації» Глави 1 «Загальні вимоги до створення управлінських документів» Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях [9] зазначається, що організаційно-розпорядча документація, що є одним з класів управлінської документації, поділяється на, зокрема, розпорядчу, що фіксує рішення нормативно-правового або організаційно-розпорядчого характеру з основних питань діяльності установи, адміністративно-господарських або кадрових (особового складу) питань (постанови, рішення, накази, розпорядження). Таким чином, можна дійти висновку, що розпорядчий акт – це форма викладу рішень державного органу, АР Крим, органом місцевого само-

врядування. За такою логікою, суворо слідуючи змісту статті 81 ЦК України, всі юридичні особи, засновані на підставі розпорядчого документу (акту), мали б вважатися юридичними особами публічного права, що прямо суперечить зазначеним вище приписам статей 167-169 ЦК України.

В юридичній літературі можна зустріти думку, що положення абзацу другого частини другої статті 81 ЦК України, де зазначено, що юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів відповідно до статті 87 цього Кодексу, також можна вважати критерієм розмежування юридичних осіб приватного і публічного права [10, с. 42]. У частинях першій, другій та третій статті 87 ЦК України визначено, що для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи; установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не встановлено законом, а установа створюється на підставі індивідуального або спільного установчого акту. С. М. Грудницька пише, що «у абз. 2 ч. 1 ст. 81 ЦК України законодавець мав на увазі, що юридичні особи приватного права створюються обов'язково на підставі статуту, а для юридичних осіб публічного права створення на підставі статуту, навпаки, не передбачено» [10, с. 42]. Вочевидь, що такий висновок є передчасним, оскільки цивільне законодавство не регулює на підставі яких установчих документів функціонують юридичні особи публічного права. Чинне законодавство не містить прямої заборони на схвалення статутів для юридичних осіб публічного права, а у практичній площі можна знайти достатньо таких випадків: наприклад, у пункті 4.1 Статуту комунального некомерційного підприємства Київської обласної ради «Київський обласний спеціалізований медичний центр» визначено, що підприємство є юридичною особою публічного права [11]. Аналогічні положення можна знайти також в пункті 3.1 Статуту комунального некомерційного підприємства «Вінницька клінічна багатопрофільна лікарня» Вінницької міської ради [12].

Науковцями запропоновано декілька шляхів вирішення проблеми недостатності законодавчо закріплених критеріїв розмежування юридичних осіб приватного і публічного права: Н.С. Кузнецова зауважує, що юридичні особи публічного права мають бути носіями певних суспільних завдань та виконувати відповідні публічні функції [13, с. 215-216]. Незважаючи на раціональність аргументу, його, як видається, недостатньо. Очевидно, що АТ «Українська залізниця» [14] та АТ «Укрпошта» [15], будучи юридичними особами приватного права відповідно до своїх Статутів, виконують достатньо публічні функції, такі як перевезення громадян і вантажів, а також забезпечення населення поштовими послугами.

О. О. Первомайський пропонує сфокусуватися на таких критеріях як інтерес, на задоволення якого спрямована діяльність юридичної особи (з уточненням, що для юридичних осіб публічного права характерна спрямованість на задоволення публічного інтересу), наявність владних функцій або компетенцій, організаційна та майнова підпорядкованість юридичної особи державі або органу місцевого самоврядування і порядок створення [7, с. 53]. Видається, що запропонований автором критерій інтересу за змістом є співзвучним із публічними функціями, розглянутими вище. Достатньо очевидно, що інтерес на задоволення публічних потреб є притаманним, наприклад, таким учасникам ринку електричної енергії як оператори системи розподілу електричної енергії (т.зв. обленерго), проте всі ці учасники ринку були корпоратизовані і повністю або частково приватизовані. Тому наявність такого інтересу не може свідчити про те, що такі юридичні особи мають саме за його спрямованістю бути віднесені до юридичних осіб публічного права. Питання наявності

² Державні та комунальні некомерційні підприємства в своїх найменуваннях змінюють назву з «підприємства» та «товариство», і це не вважається перетворенням відповідно до п. 47 ч. 6 ст. 17 Закону № 4196-ІХ.

владних функцій або повноважень, а також порядок створення юридичної особи також вже були нами розглянуті: перший – безумовно свідчить про необхідність віднесення такої юридичної особи до складу осіб публічного права, а другий – не є кваліфікаційною ознакою.

Організаційна та майнова підпорядкованість юридичної особи державі або органу місцевого самоврядування, якщо проаналізувати цей аргумент, також не є достатнім критерієм розмежування юридичних осіб приватного і публічного права, оскільки держава або орган місцевого самоврядування, в тій або іншій мірі, зокрема через голосування на загальних зборах або через призначення членів наглядової ради або правління все одно зберігає контроль над юридичною особою приватного права, якщо володіє часткою або акціями такого товариства. Разом з тим, на цьому питанні необхідно зупинитися більш детально, тому що на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) [16] з посиланням на практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), зокрема у справах «Михайленки та інші проти України»³ [17] та «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» проти Республіки Молдова»⁴ [18]. З цього приводу слід відзначити, що практика ЄСПЛ є прецедентною (в п. 56 рішення по заяві № 63235/00 зазначається, що «[ЄСПЛ] ... в інтересах правової визначеності, передбачуваності та рівності перед законом Суд не повинен без поважних причин відступати від прецедентів, встановлених у попередніх справах...» [19]), і в першій справі спір стосувався покладення боргів казенного підприємства перед працівником на державу, а у другому – чи вважалось на той час ДП «Енергоатом» «неурядова організація» для цілей встановлення прийнятності заяви до ЄСПЛ відповідно до правил статті 34 «Індивідуальні заяви» Європейської конвенції з прав людини (далі – Європейська конвенція). ЄСПЛ у цих судових рішеннях не робив загальні висновки про те, яка юридична особа вважається особою публічного права, а навпаки, обґрунтовував чому саме за цих обставин необхідно відійти від самостійності юридичної особи – боржника за заробітною платою і покласти відповідальність за такі борги на державу, і чому при всіх обставинах ДП «Енергоатом» не вважався «неурядовою організацією» для цілей Європейської конвенції. Звичайно, що ЄСПЛ описав це більш завуальовано, але зміст ухвали у справі «Енергоатома» зводиться до того, що ЄСПЛ – це не належний форум для вирішення комерційних спорів між державними підприємствами однієї країни і іншою

країною. Для цього є інші юридичні інструменти, зокрема двосторонні інвестиційні договори. Відтак, посилання НАЗК на ознаки юридичної особи публічного права, визначені ЄСПЛ у вказаних судових рішеннях, як мінімум з методологічної сторони, є некоректними.

З зазначеного вище аналізу вбачається, що методологічно вірним рішенням буде повернутися до витоків цивільного законодавства, а саме до тих відносин, які регулюються цивільним законодавством. У частині першій статті 1 ЦК України визначено, що цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Перед дослідженням впливу таких критеріїв як юридична рівність, вільне волевиявлення та майнова самостійність на розмежування юридичних осіб приватного та публічного права, варто сказати, що ці ж самі питаннями були предметом розгляду дослідників адміністративного права. Варто відзначити ґрунтовну роботу Ю. Б. Ключковського «Категорія «юридична особа» з точки зору публічного права» [20]. Незважаючи на детальний аналіз існуючої проблематики розмежування юридичних осіб приватного та публічного права, існує обґрунтований сумнів щодо її методологічних засад: автор пише, що «дефініцію поняття «юридична особа», яке позначає певну юридичну конструкцію, тобто є абстрактним узагальненням достатньо різноманітних об'єктивно існуючих колективних суб'єктів права, слід шукати *поза сферою публічного права*, тобто (виходячи з дихотомічного поділу об'єктивного права) у *приватному праві*» [20, с. 7]. З цього приводу доцільно відзначити, що наука цивільного права може надати характеристику виключно тим юридичним особам, які відповідають критеріям юридичної рівності, вільного волевиявлення, майновій самостійності їх учасників. Поняття «особа» відоме як цивільному, так і кримінальному праву, проте в кожній з цих галузей права воно має своє значення: в цивільному праві особа характеризується через право- і дієздатність, наявність особистих немайнових та майнових прав тощо, а у кримінальному праві характеризується такими ознаками, наприклад, як вік (з метою з'ясування чи досягла особа віку, з якого може наставати кримінальної відповідальності), осудність тощо. Так само поняття «юридична особа» в адміністративному та цивільному праві мають різні змістовні навантаження. Цивілістична наука може дати тільки загальний термінологічний апарат, наприклад, визначення юридичної особи, право- і дієздатність, можливість бути позивачем і відповідачем в суді тощо. Таким чином, виходячи із дихотомічного поділу юридичних осіб на приватні та публічні, всі юридичні особи, які не відповідають наведеним вище критеріям, «автоматично» слід вважати юридичними особами публічного права.

Таким чином, критерій вільного волевиявлення учасника цивільних правовідносин слід розглядати через призму наявності чи відсутності у юридичної особи владних повноважень. Якщо у юридичної особи існують владні повноваження, то вона має діяти виключно в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (стаття 19 Конституції України), а отже, критерій вільного волевиявлення не може бути застосований. Це не означає, що державні органи та органи місцевого самоврядування не можуть вступати у цивільні відносини, проте умови вступу у такі відносини є відмінними: оферта та акцепт підпорядковані не тільки положенням статті 638 ЦК України, а й іншим нормативним актам, зокрема Закону України «Про публічні закупівлі».

Критерій майновій самостійності відповідає відсутності у юридичної особи бюджетного фінансування зі сторони Державного бюджету України або місцевих бюджетів органів місцевого самоврядування.

³ У п. 45 рішення у цій справі ЄСПЛ дійшов такого висновку: «підприємство-боржник функціонувало у високорегульованій галузі атомної енергії та здійснювало свою будівельну діяльність у Чорнобильській зоні відчуження, яка знаходиться під пильним контролем Уряду з огляду на міркування захисту навколишнього середовища та суспільного здоров'я (пункт 29 вище). Цей контроль поширювався і на умови роботи у компанії, включаючи заробітну плату (пункт 28 вище). Держава забороняла відчуження майна компанії з огляду на його можливе забруднення (пункт 21 вище). Більше того, управління компанією було передане Міністерству енергетики у травні 1998 року (параграф 33 вище). На думку Суду, ці елементи встановлюють публічну природу підприємства-боржника, незважаючи на його формальну класифікацію за національним законодавством. Відповідно, Суд доходить висновку, що є достатньо підстав для вирішення питання про те, що з огляду на спеціальні обставини цієї справи держава є відповідальною за заборгованість компанії «Атомспецбуд» перед заявниками, незважаючи на факт того, що компанія була окремою юридичною особою».

⁴ У п.п. 10-11, 13 рішення у цій справі ЄСПЛ зазначено, що «У даній справі Суд зазначає, що товариство-заявник є державним підприємством, яке належить і управляється державою України. Експлуатуючи українські атомні електростанції, товариство, безсумнівно, виконує функцію, що має важливе значення для населення цієї країни. Отже, товариство-заявник не здійснює звичайної комерційної діяльності. Крім того, воно має монополію у своїй сфері діяльності, яка є суворо регульованою. Суд також зазначає, що в матеріалах справи немає жодних відомостей про те, що товариство-заявник має достатню інституційну та оперативну незалежність від держави. Навпаки, він зазначає, що рішенням Кабінету Міністрів України від 20 січня 2021 року управління товариством-заявником було вилучено з компетенції Міністерства енергетики та передано під прямий контроль уряду. Отже, він дійшов висновку, що заявлене товариство не може бути кваліфіковано як «неурядова організація» у значенні статті 34 Конвенції (ibidem)».

Критерій рівності учасників цивільних відносин варто співвіднести з інститутом державного замовлення, а отже, і, зазвичай, бюджетного фінансування такого замовлення (у частині третій статті 13 наразі діючого Господарського кодексу України [22] зазначено, що поставки продукції для пріоритетних державних потреб забезпечуються за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел фінансування, що залучаються для цього, в порядку, визначеному законом). Відтак цей критерій можна рівною мірою приєднати до попередніх двох: державне замовлення обумовлює як відсутність вільного волевиявлення у контрагента, так і наявність бюджетного фінансування.

Отже, в оновленому Цивільному кодексі України перелік підстав для розмежування юридичних осіб приватного та публічного права, закріплений у статті 81 ЦК України, доцільно доповнити такими критеріями: юридична особа вважається особою приватного права, якщо, по-перше, не має фінансування з Державного бюджету України або бюджетів органів місцевого самоврядування; по-друге, така юридична особа не має владних повноважень. Факт створення юридичної особи розпорядчим актом слід вважати рудиментарним, оскільки органи державної влади та місцевого самоврядування мають повноваження створювати юридичних осіб приватного права, видання розпорядчих документів є єдиною формою документарного оформлення відповідних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
3. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім "АртЕк", 2020. 128 с.
4. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
6. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
7. Первомайський О. О. Поняття юридичної особи публічного права: окремі недоліки норм чинного законодавства. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 49-55.
8. Рекомендації з питань підготовки, державної реєстрації та обліку відомчих нормативно-правових актів, затверджених постановою колегії Міністерства юстиції України від 27 березня 1998 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003323-98#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
9. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях: наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 № 1000/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
10. Грудницька С. М. Проблема віднесення державних підприємств та їх об'єднань до юридичних осіб приватного чи публічного права. *Форум права* : електрон. наук. фах. вид. 2017. № 2. С. 41–51.
11. Статут комунального некомерційного підприємства Київської обласної ради «Київський обласний спеціалізований медичний центр», затверджений рішенням Київської обласної ради від 29.02.2024 № 881-25-VIII. URL: <https://kor.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/Statut-1.pdf> (дата звернення: 23.07.2025).
12. Статут комунального некомерційного підприємства «Вінницька клінічна багатопрофільна лікарня» Вінницької міської ради, затверджений рішенням Вінницької міської ради від 25.02.2022 № 888. URL: <https://www.vmr.gov.ua/media/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D0%92%D0%9A%D0%91%D0%9B%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82.pdf> (дата звернення: 24.02.2025).
13. Кезнецова Н.С. Концептуальні засади інституту юридичної особи в новому цивільному законодавстві України. Матеріали VIII регіональної науково-практичної конференції «Проблеми державновотворення і захисту прав людини в Україні». Секція цивілістичних наук. Львів. 2002. С. 215-216.
14. Питання акціонерного товариства «Українська залізниця»: постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
15. Статут Акціонерного товариства «Укрпошта», затверджений наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 01.01.2025 № 3 URL: https://www.ukrposhta.ua/doc/statutory-documents/Statut_at_ukrposhta_01012025.pdf (дата звернення: 23.07.2025).
16. Критерії визначення юридичних осіб публічного права від 31.01.2025, викладені на офіційному веб-сайті НАЗК. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/deklaruvannya/i-sub-yekty-deklaruvannya/#post4208> (дата звернення: 23.07.2025).
17. Рішення ЄСПЛ у справі «Михайленки та інші проти України» (Заяви №№ 35091/02, 35196/02, 35201/02, 35204/02, 35945/02, 35949/02, 35953/02, 36800/02, 38296/02, 42814/02) від 30.11.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_231#Text (дата звернення: 23.07.2025).
18. Ухвала ЄСПЛ у справі «Національна компанія з виробництва ядерної енергії «Енергоатом» проти Республіки Молдова» (заява № 21129/10) від 22.02.2022. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-216516%22%7D> (дата звернення: 23.07.2025).
19. Рішення ЄСПЛ у справі «VILHO ESKELINEN AND OTHERS v. FINLAND» (заява № 63235/00) від 19.04.2007. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-80249%22%7D> (дата звернення: 23.07.2025).
20. Ю.Б. Ключковський. Категорія «юридична особа» з точки зору публічного права. Український часопис конституційного права. №4(29). 3-36. URL: <https://www.constjournal.com/pub/4-2023/katehoriia-yurydychna-osoba-tochky-zoru-publichnoho-prava/> (дата звернення: 23.07.2025).
21. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.07.2025).
22. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 23.07.2025).